Баҫҡанда ер һелкенеп, ҡысҡырғанда тау-таш гөрһөлдәп тора. Ҡыуып барыһын да тота быларҙың. Оло устары менән ҡармап, һәр береһен ҡыҫыҡ тау тишегенә бикләй, ауыҙын ҙур таш менән ҡаплай. Араларынан бер һимеҙ кешене тотоп, башын-ҡулын ботарлап, былар алдында сәйнәй-сәйнәй һоғоноп та ҡуя. Һәммәһенең ҡоттары оса. Кеше ашаусы ғуж икән был. Ғырылдауынан мәмерйә эсе һелкенеп торғандай. Нишләргә инде быларға? Алмас ҡылыс менән сабыр инеләр, был алып зат дулап барыһын иҙеп бөтәсәк. Башына, күҙенә яҡын килерлек түгел. Ҡапшаңҡырап ҡараһалар, ҡаплаулы таштың бер асығыраҡ ерен күрәләр. Шул урынды ҡылыс менән ҡаҙып, үҙҙәре һыйырлыҡ тишек-юл асалар. Йәһәт кенә ун бише сыға, аҙаҡҡа ҡалған береһе йыуан, һимеҙ икән, тишеккә һыймай бит — ҡыҫылып ҡала. Ауыртыныуынан ҡысҡыра, ялбара башлай. Иптәштәре көс-хәл менән быны иҫһеҙ итеп тартып сығара-сығарыуын. Уңарсы теге ғуж уянып китә. Китә ҡыуып быларҙы. Береһе, иптәштәрен ҡотҡарайым тип, юлды ҡаплап ҡала. Ғуж ҡыуып етә, ат ҡойроғонан эләктерәйем тигәнсе, теге ҡылысы менән бармаҡтарын өҙә саба, икенсе ҡулы менән һонолоуына ла ҡылыс бармаҡтарына эләгә. Кеше ашар әҙәм шулай ҡыуа-ҡыуа килгәндә ҡанһырап хәлдән тая, оҙаҡламай йән дә бирә. Был батырҙар, йыйылып, кеше ашар әҙәмдең дәлил өсөн бер ҡолағын ҡырҡып алалар. Дәү ҡолаҡ оло бер ҡуржындарына саҡ-саҡ һыя. Ҡайтып, булған хәлде ханға һөйләйҙәр, дәлил итеп дәү ҡолаҡты күрһәтәләр. Хан быларҙы батырлыҡтары өсөн бүләкләй[1].

[1] Ғ. Хөсәйеновтың шәхси архивында

Башҡорттарҙа Ҡорҡот-Ата сюжеты һәм мотивтары

“Ҡорҡот-Ата” хикәйәте башҡорттар араһында Ҡорҡот-Ата хаҡында әүәлерәк телдә йөрөгән һәм яҙып алынған йәки баҫып сығарылған легенда, әкиәт һәм шәжәрә сюжеттарын бер ергә туплап, йыйылма тексы рәүешендә тәҡдим ителә. Ул текстар 1913 йылда “Шура” журналының 10-сы һанында баҫылған “Ҡырғыҙ ырыуы башҡорттары шәжәрәһенән”, “Башҡорт халыҡ ижады” серияһының “Риүәйәттәр, легендалар” томлығынан “Башҡорттар ҡайҙан килгән” легендаһынан (Өфө, 1980, 65-се бит), 1859 йылда “Записки Восточного отделения Русского археологического общества” тигән журналда баҫылған В. В. Вельяминов-Зерновтың “Памятник с арабско-татарской надписью в Башкирии” исемле мәҡәләһенән, беҙҙең ҡулда һаҡланған иҫке ҡулъяҙманан алып индерелде.

Был хикәйәт “Ватандаш” журналының 2000 йылда 8-се һанында баҫылған “Уғыҙ хикәйәте” сюжетының туранан-тура дауамы кеүек тә. Сөнки “Уғыҙнамә” менән “Ҡорҡот-Ата китабы” сюжеты төрки халыҡтары ауыҙтел ижадында һәм яҙма әҙәбиәтендә бер-береһенән айырылғыһыҙ уртаҡ рухи күренеш. Асылда “Ҡорҡот-Ата”

Сюжеты и мотивы о Коркут-Ата у башкир

Напечатанное в этом номере нашего журнала “Сказание о Коркут-Ата” представляет собой сводный критический текст сюжетов и мотивов о легендарном мифологическом герое, распространенных в прошлом среди башкир. Текст составлен на основе следующих источников: “Шежере о киргизском роде башкир” (журнал “Шура”, 1913, № 10), легенда “Откуда пришли башкиры?” (Башкирское народное творчество. Легенды и предания. Уфа, 1980), “Памятник с арабско-татарской надписью в Башкирии” В.В.Вельяминов-Зернова (“Записки Восточного отд. Русск. археологического общества”, 1859), арабографическая рукопись, хранящаяся у данного автора.

“Сказание о Коркут-Ата” фактически является логическим продолжением “Сказания об Огузе” или “Огузнаме”.

Значительный общетюркский литературный памятник “Китаби деде Коркут” возник, по существу, из дальнейшего развития и циклизации сюжетов “Огузнаме”. По утверждению академиков В.В.Бартольда и В.М. Жирмунского, произведение это окончательно формировалось в XVI—XV вв., а во второй четверти XV в. прошло литературную обработку и обрело